

VOLNÝ POHYB OSOB

Kurs: Klíčové rozsudky ESD

(Hubert Smekal, Pondělí 16.00-17.40, 26. dubna 2004)

Zdroje:

- TÝČ, Vladimír. „*Základy práva Evropské unie pro ekonomy*“. 3. vydání, Praha: Linde, 2001, s. 168-179, 185-196.
- TICHÝ, Luboš a kol. „*Evropského právo*“. 2. vydání, Praha: Linde, 2002, s. 343-365.
- TICHÝ, Luboš a kol.: „*Dokumenty ke studiu práva ES*“. 2. vydání, Praha: Linde, 2002. s. 439-517.
- FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. „*Evropská unie*“. Brno: CDK, 2003, s. 365-366.
- PÍTROVÁ, L.; POMAHÁČ, R.: „*Průvodce judikaturou ESD – I. díl*“. Praha: Linde, 1999,
- PÍTROVÁ, L.; POMAHÁČ, R.: „*Průvodce judikaturou ESD – II. díl*“. Praha: Linde, 2001,
- <http://library.muni.cz/to.cs.cgi/EU/html/2112t.htm#top>

Princip volného pohybu osob – čl. 3 odst. 1 c) SES a čl. 39-48 SES

- vedle volného pohybu zboží, kapitálu a služeb jednou ze čtyř základních svobod, které charakterizují Jednotný vnitřní trh Evropské unie.

Volný pohyb osob znamená rovný přístup vůči všem občanům EU bez omezení z důvodu jejich státní příslušnosti.

- jeden ze základních předpokladů fungování společného trhu, → propojení ekonomik, těsnější integrace.

- k vývoji přispěla judikatura ESD a sekundární právo, které postupně rozšiřovaly působnost svobody pohybu.

V praxi představuje volný pohyb osob realizaci myšlenek integrované Evropy :

- zrušení hraničních kontrol osob;
- volné přesídlování a usazování pracovníků a osob samostatně výdělečně činných;
- rozšíření pravidel svobody pohybu pro osoby, které neprovozují výdělečnou činnost a usnadnění volného pohybu uvnitř Společenství, např. vzájemným uznáním kvalifikace.

Základy volného pohybu osob byly položeny již v Římské smlouvě v roce 1957 (článek 39), ale chápány pouze v souvislosti s ekonomickou integrací, především tak, že pracovníci a OSVČ jsou oprávněny vyvíjet hospodářskou činnost na celém území společného trhu. Avšak postupné rozšíření oprávněných i na rodinné příslušníky, osoby po ukončení aktivní činnosti a příjemce služeb. Jednotný evropský akt z roku 1987 předpokládal, že zbývající bariéry budou odstraněny nebo nezbytná koordinace dokončena do konce roku 1992. Na legislativní opatření týkající se volného pohybu osob se však nevztahuje většinové hlasování v Radě EU, ale vyžadují jednomyslnost.

Předpokladem volného pohybu osob – oprávnění k pobytu zahrnující oprávnění k vstupu, přijetí zaměstnání, oprávnění podnikat a setrvat i po ukončení aktivní činnosti. Čl. st. povinný udělit oprávněným osobám povolení k pobytu.

Délka trvání oprávnění k pobytu se liší.

Př.: - studenti – oprávnění k pobytu trvá, pokud existují předpoklady pro tento pobyt,
- osoby poskytující služby - oprávněny zdržovat se po dobu délky poskytování služby,
- uchazeči o práci – žádné časové omezení, z judikatury: 6 měsíců (*C-292/89 Antonissen*).

Všechny tři kapitoly v Hlavě III. SES (Volný pohyb osob, služeb a kapitálu) mají stejné obecné schéma. Soudní dvůr považuje uvedené kapitoly za 3 subsystemy jednotného systému a proto se snaží vykládat pravidla v nich obsažená jednotným způsobem. Většina základních pravidel

(primárního i sekundárního práva) má bezprostřední účinek a je uplatnitelná u vnitrostátních soudů. Primárními adresáty oprávnění jsou státní příslušníci členských států a společnosti.

V rámci společného trhu (*do počátku 90. let*) se svoboda volného pohybu osob vztahovala jen na *osoby ekonomicky činné* (zaměstnance, podnikatele, živnostníky, apod.; včetně *rodinných příslušníků*).

Rok 1990: na základě JEA 3 směrnice → rozšíření volného pohybu i pro:

- a) *osoby žijící z nezávislých příjmů* – rent, dividend, ...;
- b) *důchodce*;
- c) *studenty*.

Podmínka: zdravotní pojištění + dostatek finančních prostředků.

Maastrichtská smlouva (SEU) – zavedla občanství EU.

Čl. 17 SES: „Každá osoba, která má státní příslušnost členského státu, je občanem Unie.“

Čl. 18 SES: „Každý občan Unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států s výhradou omezení a podmínek stanovených v této smlouvě a v předpisech k jejímu provedení.“

[Občanství EU – svoboda pohybu a pobytu, volební právo – aktivní i pasivní do obecních voleb a EP, diplomatická a konzulární ochrana, petiční právo a ombudsman; má deklarovat, že evropská integrace překročila ekonomický rámec]

=> od roku 1993 již ne pohyb pracovních sil, ale pohyb obyvatel obecně. Omezení pohybu minimální, odůvodněné jen životními zájmy států.

[Postupná realizace úkolů v článku 39 – 4 etapy:

- 1) Zář 1961 – květen 1964 - Každý příslušník členského státu je oprávněn vykonávat placené zaměstnání na území jiného členského státu, jestliže uprázdněné místo nelze obsadit domácí pracovní silou. Až po čtyřech letech pravidelného zaměstnání tento příslušník obdržel povolení k výkonu všech placených profesí za stejných podmínek jako pracovníci daného státu. Manžel(ka) a děti mladší 21 let mohly žít ve stejném místě s pracovníkem. *Povolení k pobytu* pokud nemělo dobu platnosti alespoň takovou jako povolení k práci, bylo automaticky obnovováno během trvání pracovního povolení. Vzájemná vazba mezi pracovním povolením a povolením k pobytu byla těsná, povolení k pobytu bylo podmíněno existencí zaměstnání a jeho platnost byla vázána na dobu trvání pracovního poměru.
- 2) Červen 1964 – červen 1968 - Každý členský stát mohl - měl-li přebytek pracovních sil - pozastavit zaměstnávání cizích pracovníků v určitých oblastech. Rovnost přístupu k pracovníkům. Povolení k pobytu platilo i pro členy rodiny.
- 3) Červen 1968 – 1991 - Podle nařízení 1612/1968 mají migrující pracovníci práva: vstoupit do pracovního vztahu v jakékoliv členské zemi EU; hledat zaměstnání v jakékoliv členské zemi a obrátit se na poradní orgány, které pomáhají občanům při hledání zaměstnání; rovnoprávnost s občany členské země, pokud jde o výši platu, podmínky pro rozvázání pracovního poměru a podmínky pro obnovení pracovního vztahu, který byl neplatný a v rozporu se zákonem rozvázán; na stejné sociální a daňové výhody, které jsou uděleny občanům členské země.
- 4) 1991 – doposud - I přes postupné uvolňování podmínek pro volný pohyb pracovníků, fakticky k žádné zásadní pracovní migrační vlně nikdy nedošlo.]

Schengenské dohody – pro specifickou otázku fyzického pohybu uvolnění zboží a služeb – *mezinárodní smlouvy*.

První schengenská dohoda – 1985 jen Francie, SRN, Benelux - co se osob týče – zavedeny zelené disky „nic k proclení“. Závazek řešit celou problematiku komplexně.

Druhá schengenská dohoda - 1990 – platnost mezi původními signatáři 1995, kromě UK a Irsko postupně podepsaly všechny státy, i Norsko a Island (ESVO).

- fyzické uvolnění pohybu zboží a osob uvnitř schengenského prostoru,
- zpřísnění kontrol na vnější hranici.
- společná vízová politika (jednotné podmínky pro vydávání víz),
- vnitřní hranice lze přecházet kdekoli,
- schengenský informační systém – počítačová databáze, na níž jsou napojeny všechny policejní služebny.

Amsterdamská smlouva začlenila *schengenský acquis* (Schengenské dohody + prováděcí předpisy přijímané *Výkonným výborem*) do *acquis communautaire*.

Obecná omezení volného pohybu osob z důvodu veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti a ochrany zdraví (čl. 39 odst. 3 a čl. 46 SES + směrnice 64/221)

(na rozdíl od cizinců občané z těchto důvodů omezení být nemohou)

čl. 39 odst. 3 – pro pracovníky

čl. 46 – právo usazování

směrnice 64/221 – původně pro pracovníky, usazování osob vykonávajících nezávislou činnost, poskytování služeb; poté rozšíření kategorií (viz výš); dnes se vztahuje na osoby obecně.

- zákaz používat omezení z hospodářských důvodů (čl. 2 odst. 2 směrnice).

- rozhodující výlučně konkrétní chování osoby, vyhoštění z důvodů obecné prevence nepřijatelné (*Bonsignore 67/74*). + viz *Van Duyn 41/74*.

Směrnice stanoví *okolnosti*, za kterých je možno přijmout *opatření k omezení volného pobytu*.

Tato opatření původně definována v rozhodnutí *R v. Bouchereau (30/77)* – jakékoli opatření dotýkající se práv osob, na něž se vztahuje čl. 39 (právo vstoupit a pobývat).

Veřejná bezpečnost a ochrana zdraví – relativně určité pojmy. Ochrana zdraví – lze uplatnit pouze při vstupu do čl. st., nikoliv vykázat osobu po udělení povolení k pobytu (výjimky – infekční onemocnění, atd.). Navíc v příloze směrnice seznam nakažlivých chorob, které mohou být důvodem k odepření vstupu.

Veřejný pořádek – obtížnější. Restriktivní výklad.

Van Duyn v. Home Office (41/74) – ohrožení veřejného pořádku musí být „skutečné a dostatečně závažné“.

R v. Bouchereau (30/77) - ohrožení se musí dotýkat základních zájmů společnosti. Opatření musí být založena výhradně na osobním chování příslušné osoby.

Směrnice stanoví i okolnosti, které nejsou bez dalšího důvodem k opatření z titulu veřejného pořádku (např. záznam v trestním rejstříku).

Směrnice: procesní práva – bez diskriminace (=> stejné právní prostředky k ochraně jako občané – minimálně přístup k soudu – nutné dodržovat principy právního státu).

Přestože dříve svoboda pohybu osob vázána na výkon pracovní nebo jiné ekonomické činnosti, nyní chápána mnohem širěji jako významné sociální právo, preferována lidská bytost. To vše díky široké interpretaci ESD, který vycházel více z ducha smlouvy než z textu konkrétních ustanovení.

Zákaz diskriminace podle státní příslušnosti

Obecný zákaz diskriminace: čl. 12 SES („*V rozsahu působnosti této smlouvy (...) se zakazuje veškerá diskriminace založená na státní příslušnosti.*“) Rada má stanovit bližší pravidla tohoto zákazu.

Zásada nediskriminace => obligatorní aplikace národního režimu na osoby jiných čl. st.

- Rozsah působnosti: dříve – osoby ekonomicky činné
nyní – všichni občané Unie

[Ekonomicky činné osoby:

- 1) osoby pracující pro jiný subjekt – zaměstnanci,
- 2) osoby vykonávající tzv. nezávislé činnosti – živnostníci, svobodná povolání, podnikatelé,

Ekonomická činnost na území jiného státu lze vykonávat ještě skrze poskytování služeb (PO i FO)]

Volný pohyb pracovníků (čl. 39-42 SES)

Článek 48 Smlouvy o EHS (současný článek 39 Smlouvy o ES) stanovil v roce 1957, že volný pohyb pracovníků uvnitř Společenství bude zajištěn nejpozději koncem přechodného období.

(Dnešní znění: volný pohyb pracovníků uvnitř Společenství je zajištěn. - 39/1)

Podle zmíněného článku **volný pohyb zahrnuje**, pokud jde o zaměstnávání, odměnu za práci a jiné pracovní podmínky a podmínky zaměstnávání, **zrušení jakékoliv diskriminace mezi pracovníky členských států založené na státní příslušnosti**.

S výhradou omezení odůvodněných veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností a ochranou zdraví zahrnuje volný pohyb osob přímo vynutitelná osobní **práva** s bezprostředním vnitrostátním účinkem:

- a) **ucházet se o skutečně nabízená zaměstnání**,
- b) **pohybovat se za tím účelem volně na území** členských států,
- c) **pobývat v některém z členských států za účelem výkonu zaměstnání** v souladu se zákony a ostatními předpisy, jež upravují zaměstnání vlastních příslušníků tohoto státu.
- d) **zůstat na území členského státu po ukončení zaměstnání**, a to za podmínek, které budou předmětem prováděcích nařízení vypracovaných Komisí.

Tato práva se však nevztahují na zaměstnání ve **veřejné správě**. Vzhledem k tomu, že není přesně objasněno, co se rozumí pod pojmem "veřejná správa", Soudní dvůr rozhodl, že výjimka stanovená článkem 48 odst. 4 platí jen v případě zaměstnanců, kteří vykonávají povinnosti stanovené normami veřejného práva, nebo v případě zaměstnanců, v jejichž odpovědnosti je ochrana určitých státních zájmů.

Práva ad a) až d) jsou dále specifikována směrnicemi.

Právo vstupu a pobytu (směrnice č. 68/360) zahrnuje právo opustit domovský stát, právo vstoupit na území jiného čl. st. a právo na povolení k pobytu (předkládá se doklad a potvrzení o zaměstnání, vydává se na pět let a jeho platnost se automaticky prodlužuje).

Osoby pracující na území členského státu 3-12 měsíců: nárok na povolení k pobytu na odpovídající dobu.

Do 3 měsíců – pobyt bez povolení.

Přístup k zaměstnání a rovné zacházení při jeho výkonu (nařízení č. 1612/68 ve znění nař. 2434/92) – stejné podmínky pro zaměstnanou osobu jako mají občané daného čl. st. => až na výjimky nelze podmiňovat určité zaměstnání státní příslušností, ani stanovit zvláštní proceduru pro cizince.

Groener v. Ministry for Education (Irsko) (397/87) – za diskriminaci se nepovažuje požadavek dokonalé znalosti jazyka, vyplývá-li to z jeho povahy (př. učitelé).

Povinnost respektovat zákaz diskriminace: stát a jeho orgány i soukromé osoby (zaměstnavatelé, odbory) – *Walrave 36/74*. Zároveň zákaz obrácené diskriminace – tuzemcům nesmí být odírána kvalifikace, kterou např. získali v zahraničí.

Zásada rovného zacházení se vztahuje na:

- přístup na trh práce, tzn. rovný přístup k úřadům práce v otázkách hledání zaměstnání, rekvalifikace a dalších služeb, včetně výplaty dávek v nezaměstnanosti;
- požívání stejných sociálních a daňových výhod
- stejná práva a stejné podmínky v přístupu k odbornému výcviku ve školách a ve střediscích pro přeškolení,
- přijetí jakéhokoli rodinného příslušníka, včetně příslušníka, který je odkázán výživou na pracovníka, nebo žije - li s ním v zemi, odkud přichází, v jedné domácnosti,
- požívání všech práv a výhod poskytovaných státním příslušníkům v otázkách bydlení, včetně vlastnictví bytů a domů.
- odborová práva.

Ke vstupu je zapotřebí pouze osobní průkaz či pas (C-376/89 *Giagounidis*). Nepřípustné je vyžadovat vízum, činit do pasu razítka (? , Tichý s. 356) (157/89 *Pieck*), požadovat informace ohledně účelu a doby, resp. finančních prostředků migrujícího pracovníka (C-68/89 *Komise v. Nizozemí*).

Zákaz diskriminace (čl. 39/2) - obecně

Walrave and Koch v. Association Union Cycliste Internationale (36/74) – zákaz diskriminace se vztahuje i na konkrétní případ stanov cyklistické asociace, která měla postavení zaměstnavatele => čl. 39 přímý účinek nejen vertikální, ale i horizontální – tedy – lze se dovolávat i vůči zaměstnavateli, který je soukromou osobou.

Cristini/Fiorini v. SNCF (32/75) – uplatnění slevy na francouzských železnicích pro početné rodiny => nediskriminace i co se sociálních výhod týče.

Zákaz diskriminace se vztahuje na jakoukoli její formu. V praxi nejdůležitější požadavek doby pobytu ve státě pro čerpání výhod plynoucích z pracovního poměru.

Sotgiu v. Deutsche Bundespost (152/73) – německý zaměstnavatel vyplácel odlučné zaměstnancům s bydlištěm mimo SRN v jiné výši než těm s bydlištěm v SRN. Přestože kritériem odlišení nebyla státní příslušnost, ESD rozhodl, že účinky jsou stejné jako kdyby tomu tak bylo a aplikoval čl. 12 SES (obecný zákaz diskriminace na základě státní příslušnosti).

Zákaz diskriminace týkající se kvalifikačních předpokladů (př. učitel jazyků – nelze formulovat pouze ... občané; lze: rodilí mluvčí bez ohledu na státní příslušnost).

Zvláštní omezení volného pohybu pracovníků (čl. 39/3 a 4)

- 1) z důvodů veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti a ochrany zdraví (odst.3),
- 2) zaměstnání ve státní službě (odst. 4).

PROFESNÍ KVALIFIKACE A JEJÍ ÚZEMNÍ OMEZENÍ

Občan jiného státu není automaticky připuštěn k výkonu některých činností, pro něž stát pobytu vyžaduje určité *formální kvalifikační předpoklady*, i když tyto předpoklady splňuje ve svém domovském státě => ohromné omezení mobility pracovních sil.

- Formální uznání – při splnění určitých formálních podmínek se překoná teritoriální omezení kvalifikace.
- Kvalifikované uznání – nutné splnění dalších podmínek (praxe, školení, ...).

Uznání → zrovnoprávnění zahraniční kvalifikace s tuzemskou.

Úprava ES navazuje na dvoustranné úmluvy a úmluvy Rady Evropy (o rovnosti doby univerzitního studia 1956, o akademickém uznání univerzitního studia 1959).

Sekundární komunitární právní úprava ohledně uznání vysokoškolských diplomů a jiných průkazů způsobilosti: obecná a speciální. Vedle *speciálních (oborových) směrnic*, které se týkají jednotlivých regulovaných profesí (lékaři, zdravotní sestry, zubní lékaři, porodní asistentky, veterinární lékaři, farmaceuti, architekti, právníci), existují tzv. *obecné směrnice* (89/48/EEC o obecné úpravě uznávání vysokoškolských diplomů a 92/51/EEC o obecné úpravě uznávání profesních průkazů způsobilosti), které se vztahují na všechny regulované činnosti žádnou dílčí směrnicí nepokryté => má obecnou úpravu a nesoustředí se na určitá povolání.

ZAMĚSTNÁNÍ VE STÁTNÍ SLUŽBĚ

Čl. st. se snaží vykládat široce vs. ESD úzce.

Sotgiu v. Deutsche Bundespost (152/73) – nejednotné přiznávání odlučného cizím státním příslušníkům zaměstnaným u německé pošty. ESD: čl. 39 odst. 4 se **vztahuje pouze na podmínky přístupu k zaměstnání** a nedovoluje diskriminaci v pracovních podmínkách, byl-li přístup umožněn (=> značně restriktivní interpretace).

Komise v. Belgie (Státní zaměstnanci, 149/79) – dle belgického práva možno vyhradit zaměstnání ve státní službě belgickým občanům – kritériem pouze, že zaměstnavatel stát => aplikováno i na zdravotní sestry, železničáře, ... ESD: státní služba zahrnuje pouze vlastní výkon úřední (státní) moci => vztahuje se jen na zaměstnance „zajišťující obecné státní zájmy“. Předmětem výjimky jen ta pracovní místa, kde dochází k účasti na výkonu státní moci nebo na činnostech, jejichž účelem je zabezpečení všeobecných zájmů státu nebo jeho orgánů.

Obdobná rozhodnutí – *Komise v. Francie (Zdravotní sestry, 307/84)*, *Lawrie-Blum v. Land Baden Württemberg (66/85)*, *Allué & Coonan v. Università degli studi di Venezia (učitelé na státní univerzitě, 33/88)*.

Roku 1988 se Komise pokusila o zobecnění – sdělení č. C 72/2 Úředního věstníku – výjimku danou čl. 39 odst. 4 nelze v zásadě vztahovat na zdravotnictví, školství, výzkumné ústavy nevojenského určení a instituce pověřené správou obchodních služeb.

Typické výjimky – ozbrojené síly, policie, soudnictví, diplomacie, finanční správa (srov. např. 29/76 LTU). Naopak zaměstnání ve veřejných podnicích, v průmyslu či ve službách k výjimce neoprávněje.

Definice

• PRACOVNÍK

Lawrie-Blum v. Land Baden Württemberg (66/85) – pracovník = osoba, která po určité časové období vykonává za odměnu činnost pro jiného, a to pod jeho řízením (=> zaměstnanec). Pracovník i osoba, která se připravuje v pracovním poměru na povolání; postačí i 12hodinová týdenní pracovní doba (*Kempf 139/85*). Nerozhodné, zda odměna pokrývá životní potřeby nebo dosahuje životního minima (*Levin 53/81*).

Hoekstra v. BBDA (75/63) - pracovník = i osoba, která ztratila práci, avšak je schopna přijmout jinou.

Výklad pojmu „pracovník“ je třeba podrobit komunitárnímu právu, nikoliv domácímu. Třeba ho vykládat široce a velkoryse.

• RODINNÍ PŘÍSLUŠNÍCI

Nařízení č. 1612/68 – manžel, děti do 21 let, a jde-li o osoby vyživované pak i děti bez věkového omezení a příbuzní obou manželů v linii vzestupné.

Diatta 267/83 – u rodinných příslušníků není státní příslušnost čl. st. podmínkou k výkonu jejich oprávnění (=> státní příslušníci třetích států mají oprávnění vykonávat činnost za mzdu v celé ES). Děti migrujícího pracovníka – oprávnění k účasti na obecném vzdělání a práva dalšího odborného vzdělání (učni).

Svoboda usazování (podnikání) osob vykonávajících tzv. nezávislou činnost (Čl. 43-48 SES)

- živnostníci, svobodná povolání, podnikatelé.

Obsah jejich práv se liší, protože nejsou u nikoho zaměstnání a zpravidla mají vlastní společnost. Společný trh proto, aby každý mohl podnikat tam, kde má optimální podmínky.

[Svoboda usazování = svoboda podnikání - obvyklá terminologie. Dle Týče: Usazování v sobě zahrnuje nejen vlastní podnikání, ale i zakládání podniků => usazování pojem širší a přesnější]

Prameny právní úpravy: čl. 43-48.

Základní význam: čl. 43 – vymezuje pojem práva usazování; 45 a 46: neuplatnění či omezení práva. + prováděcí směrnice (73/148 o právu na vstup a na pobyt, 75/34 o právu zůstat po ukončení živnostenské nebo podnikatelské činnosti, 64/221 omezení z důvodu veřejného zájmu).

Obsah práva na usazování (čl. 43)

- zřizovat a provozovat živnosti,
 - zakládat a provozovat podniky,
- v kterémkoliv čl. st. za podmínek stanovených pro příslušníky.

Čl. 43 – přímý účinek horizontální i vertikální.

Činnost zpravidla časově neomezený nebo dlouhodobý, avšak pravidelný charakter.

Právnícké osoby (PO) se sídlem v ES pro účely práva na usazování stejné postavení jako fyzické osoby (FO). Právo podnikat v jiném čl. st. – zákaz diskriminace dle státní příslušnosti.

Tzv. volný pohyb PO = PO přenese sídlo z jednoho čl. st. do druhého. To je možné i u FO se svobodným povoláním (změna sídla AK, ordinace, ...). V praxi ale stále překážky kvůli národním pravidlům.

Podnikání v rámci práva na usazování – i v případě, kdy sídlo zůstává a v jiném čl. st. se zřizuje např. kancelář a podnikatelská činnost je vykonávána dlouhodobě a systematicky (ne nárazově).

Liberalizace nerovnoměrná – obchod, řemesla, průmysl, zemědělství – plná lib. X svobodná povolání, bankovníctví, pojišťovnictví – slabší.

Pracovně právní aspekty volného pohybu osob

- **Zákaz diskriminace podle pohlaví** – čl. 141 SES – odměňování za práci. Na čl. 141 navazuje řada směrnic (o rovné mzdě; o rovném postavení v přístupu k zaměstnání, odborné výchově, postupu a pracovních podmínkách, o rovném postavení v sociálním zabezpečení, ...) a doporučení Komise ohledně sexuálního obtěžování na pracovišti – *Kodex praxe při ochraně důstojnosti žen a mužů v zaměstnání*.

Defrenne v. Sabena č. 2 (43/75) – zásada rovného zacházení = součást sociálních cílů ES, součást základů ES.

- **Odměňování za práci** - *Defrenne v. Sabena č. 2 (43/75)* – diskriminace při odměňování stewardky ve vztahu k mužům vykonávajícím stejnou práci. ESD: čl. 141 má *horizontální přímý účinek* => může se ho dovolávat pracovník vůči zaměstnavateli (státnímu i soukromému).

ESD za odměnu za práci považuje mimo jiné i:

- náhradu mzdy při pracovní neschopnosti,
- příspěvky zaměstnavatele na soukromé důchodové zabezpečení,
- odstupné,
- právo na slevu jízdného.

Nimz v. Freie und Hansestadt Hamburg, C-184/89 – diskriminací je i nižší mzda z titulu částečného úvazku, když většinu pracovníků na částečný úvazek tvoří ženy.

Dle směrnic ale nejsou čl. st. povinny stanovit stejný důchodový věk pro muže i ženy.

Zákaz diskriminace i při zařazování do platových tříd a na obsah individuálních i kolektivních smluv.

- **Postavení v zaměstnání**

Směrnice č. 76/207 zakazuje diskriminaci dle pohlaví v oblastech:

- přístup k zaměstnání,
- odborná výchova,
- pracovní podmínky,
- postup v pracovním zařazení,
- ukončení zaměstnání.

Není-li směrnice včas zapracována do právního řádu → přímý účinek, ale jen vertikální – tedy nikoliv vůči soukromým zaměstnavatelům. (Proč?)

Specifické situace spojené s těhotenstvím a mateřstvím:

Dekker v. Stichting VJV – Centrum (177/88) – odmítnutí zaměstnat těhotnou ženu = diskriminace podle pohlaví.

Hertz v. ALDI Market K/S (179/88) – propuštění ženy kvůli dlouhodobé nemoci po porodu není diskriminací, pokud by byl ze stejného důvodu (délka pracovní neschopnosti) propuštěn i muž. (=> nemá již s těhotenstvím moc co do činění)

Webb v. EMO Air Cargo (UK) Ltd. (C-32/93) – pí Webbová byla přijata na místo pracovnice, která odešla na mateřskou, avšak po nástupu do zaměstnání otěhotněla, a proto byla propuštěna. ESD vyloučil analogii těhotenství ženy a nemoci muže. Fakt, že v průběhu těhotenství a mateřské dovolené žena nemůže plnit pracovní povinnosti, nemůže být důvodem k propuštění. Směrnice č. 92/85 propuštění v této ochranné době navíc zakazuje a mimoto stanoví, že pracovní podmínky a pracovní doba těhotných žen, matek nejmenších dětí a kojících matek musí být přizpůsobeny, aby neohrožovaly jejich zdraví. Minimální mateřská dovolená – 14 týdnů – všechna práva z pracovní smlouvy zachována, náhrada mzdy ne nižší než u nemoci.

- **Nepřímá diskriminace** - i nediskriminační opatření, při nichž je s pracovníky zacházeno odlišně dle jiných kritérií než pohlaví, mohou mít diskriminační charakter.

Jenkins v. Kingsgate Ltd. (96/80) – pí Jenkinsová na částečný úvazek, za stejnou práci všichni nižší hodinová sazba než na plný úvazek. Převažují-li na částečný úvazek ženy a na plný muži, může se jednat o nepřímou diskriminaci – třeba posuzovat případ od případu.

Bilka-Kaufhaus GmbH v. Karin Weber von Hartz (170/84) – důchodové pojištění zvýhodňovalo pracovníky na plný úvazek, částečný úvazek převážně ženy. Zaměstnavatel obrana – nediskriminuje ženy, ale zvýhodňuje plný úvazek, neboť musí zajistit i večerní a sobotní prodej. ESD: cíle zaměstnavatele opodstatněné => opatření není diskriminační.

Rinner-Kühn v. FWW Spezial-Gebäudereinigung GmbH (171/88) – ESD: národní soudy musí zkoumat všechny okolnosti případu, abstraktní obecné pravidlo nelze formulovat.

- **Pracovní právo** – hlava VIII SES (čl. 125-130) + směrnice (př. právo být předem informován o nadbytečnosti; změna vlastníka podniku nemá za následek ukončení pracovního poměru + závazky dle původní pracovní smlouvy přecházejí; čl. st. povinný zřídit garanční fond pro náhradu mzdy zaměstnancům, jejichž zaměstnavatel nesolventní.)
Charta Společenství o základních sociálních právech pracovníků, 9. 12. 1989, právně nezávazná.

Donato Casagrande v. Landeshauptstadt München 9/74

Ital nedostal v Německu stipendium, protože není Němec, bezdomovec ani azylant.

O jaký druh řízení se jednalo?

O jakou část Nařízení se ESD při výkladu opíral?

Na co je brán ohled při realizaci svobody pohybu osob?

Jaktože se orgány ES zabývají školskou a vzdělávací politikou, která jim není svěřena?

Francoise Gravier v. Město Liege 293/83

Francouzka měla v Belgii platit školné, které Belgičané neplatí.

O jaký druh řízení se jednalo?

Jaké argumenty užila žalobkyně?

A jaké Belgie?

Definuj „odborné vzdělávání“.

Jyri Lehtonen et Castors Canada Dry Namur-Braine ASBL v. FRBSB C-176/96

Finský basketbalista přestoupil do Belgie po vypršení termínu, který povoluje FIBA.

O jaký druh řízení se jednalo?

Na jaké případy se vztahuje komunitární úprava volného pohybu osob? Vztahuje se i na soukromoprávní korporace? Vztahuje se na sportovní svazy?

Definuj pojem hospodářská činnost.

Jak chápe evropské právo pojem „pracovník“? Definuje jej stejně jako národní úpravy?

Je sportovec pracovník?
Argumenty Lehtonen?
Argumenty FRBSB?
Jde v případě o diskriminaci mezi státy ES?
Proč soud chce znát rozdíl mezi evropským a neevropským hráčem?

POJEM PRACOVNÍKA

D. M. Levin v. Staatssecretaris van Justitie 53/81

Brit se oženil s Jihoafričankou, které nizozemské úřady odmítly udělit povolení k pobytu, protože nebyla řádně zaměstnána.

Proč nemůže být pojem „pracovník“ definován prostřednictvím odkazu na národní právo?
Jak má být tento pojem interpretován – restriktivně nebo extenzivně?
Je výše odměny důležitá pro definici pojmu „pracovník“?
Týkají se svobody pohybu pracovníků i pracovníků na částečný úvazek? Proč?

PRIMÁRNÍ PRÁVA PRACOVNÍKŮ

ASBL v. Jean-Marc Bosman C-415/93

Belgičan chtěl po ukončení smlouvy přestoupit do Francie, ale klub mu to bez zaplacení přestupní částky neumožnil, takže Bosman rok nehrál.

Kdy spadá sport pod komunitární právo?

Mohou asociace při přijímání sportovních pravidel omezit výkon práv, udělených smlouvou jednotlivcům?

Argumenty pro zachování přestupových pravidel.

Mohou asociace stanovit pravidla určující maximální počet profesionálních hráčů z jiných členských států?

BEZPROSTŘEDNÍ ÚČINEK

B. M. O. Walrave a E. J. N. Koch v. Association Union Cycliste Internationale 36/74

ESD poprvé klasifikoval činnost profesionálních sportovců jako výkon práce a posuzoval profesionály jako pracovníky. Stanovy vydané mezinárodními sportovními svazy musí být v souladu s primárním právem. Předpisy upravující základní svobody (volný pohyb) bezprostředně použitelné a mají bezprostřední horizontální účinek.

VÝJIMKY A OMEZENÍ – VEŘEJNÝ POŘÁDEK, ZDRAVÍ A BEZPEČNOST

Van Duyn v. Home Office 41/71

Nizozemka do UK, aby pracovala jako sekretářka scientologické církve. Ministerstvo vnitra jí nepovolilo vstup z důvodu ochrany veřejného pořádku.

- Čl. 39 má bezprostřední účinek. Proč?
- Opatření přijatá z důvodů veřejného pořádku musí být založena výlučně na osobním chování dotčeného.
- Úřady diskreční pravomoc. Co to je?
- Má se pojem veřejného pořádku interpretovat ve všech čl. st. stejně?
- Scientologická církev není v UK postavena mimo zákon. Je to na újmu námitce ochrany veřejného pořádku?
- Proč může UK využít omezení vůči cizinci, i když se na tuzemce nevztahuje?

Fiala, Pitrová: Spor, který významně ovlivnil volný pohyb osob, respektive diskriminaci osob z důvodu státní příslušnosti, zakázanou článkem 7 SES - případ **Van Duyn** (41/74 Sb. SD).

- žaloba nizozemské státní příslušnice proti rozhodnutí britského ministerstva vnitra, které se rozhodlo nepustit ji do VB z důvodu ochrany veřejného pořádku (pí Van Duyn zaměstnána u církve scientologů).

- Právní základ: čl. 48 SES + směrnice 64/221, zaručující volný pohyb osob a stanovující výjimky z důvodu ochrany veřejného pořádku.
- Předběžné řízení: zda má čl. 48 SES bezprostřední účinek a zda je možné omezit volbu zaměstnání v případě cizího státního příslušníka z důvodu ochrany veřejného pořádku, ačkoliv podobná omezení neplatí pro příslušníky dotčeného státu

ESD potvrdil přímý účinek čl. 48 + členský stát je při vytváření omezení z důvodu ochrany veřejného pořádku oprávněn vzít v potaz skutečnost, že jednotlivec je spjat s určitým orgánem či organizací, jejichž činnosti považuje členský stát na svém území za společensky škodlivé, nikoliv však nezákonné, a to přes skutečnost, že členský stát neomezuje své vlastní příslušníky. => zachováno právo čl. st. přijímat výjimky z principu volného pohybu osob z důvodu ochrany veřejného pořádku, ale takové kroky podléhají kontrole ze strany ES.

VÝJIMKY Z DŮVODU VEŘEJNÉ SPRÁVY

Deborah Lawrie-Blum v. Spolková země Bádensko-Württembersko 66/85

Britka vdána v Německu, složila na univerzitě první státnici a dosáhla způsobilosti učit na gymnáziích ruštinu a angličtinu. Nebyla připuštěna k přípravné službě, protože nemá osobní předpoklady – pouze Němec může na přípravnou službu.

- pojem pracovníka komunitární význam, třeba vykládat široce.
- Definuj: Nejdůležitější znak pracovního poměru – pracovník během určité doby provádí plnění podle příkazů druhého, za které dostává odměnu. Jaké prvky?
- Definuj zaměstnání ve veřejné správě.

• Svoboda podnikání

The Queen v. H. N. treasury and Commissioners of Ireland Revenue 81/87 („Daily Mail“)

Ustanovení ohledně svobody podnikání bezprostředně použitelná, poskytují právo na podnikání v jiném čl. st. občanům i společnostem. Zakazují státu původu ztěžovat podnikání svým státním příslušníkům nebo společnosti založené podle svého práva v jiném čl. st. (=> zákaz obrácené diskriminace).

Ordre des avocats au bareau de Paris v. Onno Klopp 107/83 („Klopp“)

Německý advokát s kanceláří v Německu absolvoval zkoušky v oboru právo na francouzské univerzitě i francouzskou advokátní zkoušku. Chtěl mít kancelář i v Paříži, ale odmítnut, protože dle francouzského práva může mít advokát jen jednu kancelář.

- Co zahrnuje právo podnikání?
- Jaké povinnosti mohou být advokáti podrobeni?

Irene Vlassopoulou v. Ministerstvo spravedlnosti spolkových a evropských záležitostí Bádenska-Württemberska C-340-89 („Vlassopoulou“)

Advokátka v Řecku, doktorka práv i v Německu, povolení k poskytování poradenství v oblasti řeckého a komunitárního práva v Německu, odmítnut její požadavek na německé advokátní oprávnění.